

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Vybrané otázky dokazování v trestním řízení

Marek FRYŠTÁK
Katedra trestního práva

- dokazování - v TrŘ upravený postup OČTŘ, jehož úkolem je umožnit těmto orgánům poznat skutečnosti důležité pro jejich rozhodnutí (čl. 2/3 Úst., čl. 2/2 LZPS)
 - jde o vyhledání těchto důkazů, jejich provedení, procesní zajištění a zhodnocení
- důkazní právo - souhrn norem trestního práva procesního, které upravují dokazování
 - je ovládáno vždy týmiž základními principy jako řízení, jehož jsou součástí

- důkaz - každý přímý a nepřímý poznatek, který OČTŘ získal o předmětu důkazu z kteréhokoliv důkazního prostředku v průběhu procesního dokazování
 - jde o výsledné informace získané provedením konkrétního důkazního prostředku; např. výslech, věcné a listinné důkazy atd.
- důkazní prostředek - procesní činnost OČTŘ nebo oprávněné strany trestního řízení sloužící k poznání skutečnosti, která má být zjištěna
 - jedná se o nástroj k tomu, aby bylo možno dospět k přímému poznatku o předmětu dokazování, tj. k důkazu určité relevantní skutečnosti
- pramen důkazu - nositel informace, z nichž se čerpá poznatek, který je předmětem dokazování
 - jsou jím buď osoby nebo věci

Vyhledávání důkazů

- vychází ze zásady vyhledávací dle § 2/5 TrŘ a konkretizuje zásadu oficiality dle § 2/4 TrŘ.
- na základě zásady vyhledávací mají všechny orgány činné v trestním řízení povinnost i bez návrhu stran, pečlivě zjišťovat skutečnosti důležité pro trestní řízení bez ohledu na to zda svědčí ve prospěch, nebo v neprospěch obviněného
 - tzv. obžalovací úchylka

- neexistuje institut tzv. předběžného posuzování (hodnocení) důkazů
 - nelze podle vlastních (subjektivních) kritérií provádět předběžnou selekci (nabízených) důkazů a upravovat tak důkazní situaci podle vlastní úvahy a volby, případně z daných důkazů a priori preferovat ty, které potvrzují jím zvolenou skutkovou verzi

Provedení a procesní zajištění důkazů

- souvisí se zásadami bezprostřednosti a ústnosti dle v § 2/11,12 TrŘ
- po novele TrŘ provedené zákonem č. 265/2001 Sb. se tato činnost přesunula z předsoudního stadia trestního řízení do stadia řízení před soudem a probíhá zejména v hlavním líčení
 - pomocná role přípravného řízení - nepodceňovat
 - „... z určitého pohledu jej lze považovat za nejdůležitější stadium trestního řízení. Toto odvážné tvrzení však plně odráží pravou realitu trestního procesu, aniž by byl jakkoliv znevažován nezanedbatelný význam řízení před soudem. Nebude-li totiž věc řádně objasněna a prvotními úkony nebudou zjištěny rozhodující důkazy, lze těžko očekávat úspěšné projednání věci před soudem, pokud k němu vůbec dojde...“

Prověrka důkazů

- pokud má být vyhledaný, vykonaný a procesně zajištěný důkaz použitelný v dalších stadiích trestního řízení, je třeba zjistit kvalitu pramene důkazu, jeho úplnost, spolehlivost a věrohodnost
- prověrka důkazů znamená jejich porovnání s jinými, doposud zjištěnými důkazy a zjištění jejich vzájemné spojitosti a vztahu k okolnostem případu, včetně zjištění vzájemných rozporů mezi nimi
- pokud jsou při ní zjištěny jakékoliv vady provedeného důkazu, měly by tyto být pokud možno odstraněny
- správné a řádné provedení prověrky důkazů je základním předpokladem objektivního vyhodnocení důkazů

Vyhodnocení důkazů

- vychází ze zásady volného hodnocení důkazů dle § 2/6 TrŘ
- zákonnost důkazu - zjištění, zda důkaz byl získán procesním postupem a v souladu s právními předpisy
- závažnost důkazu - faktická upotřebitelnost důkazu pro jištění dokazovaného skutkového stavu
- pravdivost důkazu - které závažné okolnosti lze na základě provedeného důkazu považovat za existující a dokázané, a tudíž vypovídá o jeho věrohodnosti
- výsledkem hodnocení důkazů je zjištění skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti v rozsahu, který je nezbytný pro rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení

Zásada zjišťování skutkového stavu bez důvodných pochybností - § 2/5 TrŘ

- OČTRŘ nezjišťují objektivní pravdu, ale skutkový stav ve důvodných pochybností
- skutkový stav, respektive rozsah pochybností v rámci trestního řízení, je závislý od jednotlivých jeho stadií
 - § 158/3 TrŘ - prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin
 - § 160/1 TrŘ - nasvědčují-li odůvodněné a zjištěné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala konkrétní osoba
 - § 172/1 TrŘ - je-li nepochybné, skutek není, není prokázáno, je nepřípustné
 - § 176 TrŘ - jestliže výsledky vyšetřování dostatečně odůvodňují postavení obviněného před soud
 - rozhodování soudu - in dubio pro reo

Zásada vyhledávací - § 2/5 TrŘ

- povinnost OČTŘ z vlastní iniciativy vyhledávat a provádět důkazy (i bez návrhu stran)
 - projev zásady legality a oficiality
- objektivita dokazování - vyhledávají se důkazy svědčící ve prospěch i neprospěch
 - doznání obviněného nezbavuje OČTŘ této povinnosti
- „qui tacet (ubi loqui potuit et debuit) consentire videtur“ [„kdo mlčí (i když mluvit mohl a měl), zřejmě souhlasí“]
- nemo tenetur se ipsum accusare (nikdo není povinen sám sebe obviňovat)

- Evropská úmluva tento zákaz výslovně neupravuje, ale ESLP jej dovozuje z čl. 6 odst. 1, 2 (právo na spravedlivý proces, presumce nevinny atd.)
 - právo nepodílet se na vlastním obvinění
 - právo mlčet
 - Telfner proti Rakousku, 20.3.2001
- § 89/2 TrŘ - každá ze stran může důkaz vyhledat, skutečnost, že důkaz nevyhledal OČTŘ není důvodem k odmítnutí - rovnost zbraní
- obhajoba obviněného a jím navrhané důkazy, pokud nejsou zcela bezvýznamné, musí být pečlivě přezkoumány

Důvody pro odmítnutí důkazu navrženého obhájcem

- výkladové stanovisko NSZ č. 9/2004
 - situace, kdy dosavadní postup obhájce při vyhledání a prověření zdroje důkazu vykazuje tak zásadní vady, že je pro další řízení jeho výsledek nepoužitelný
 - postup obhájce při realizaci oprávnění upraveného v § 89/2 věty druhé TrŘ byl v rozporu se zákonem - nepřipustné ovlivňování svědka
 - neodkladný nebo neopakovatelný úkon dle § 160/4 TrŘ a tento již byl proveden v rámci prověřování skutečností nasvědčujících spáchání trestného činu
 - obhájce navrhuje, aby takovýto úkon byl opětovně proveden

- výslech svědka provedený před zahájením trestního stíhání, jestliže ani z podkladů předložených obhájcem nevyplývá potřeba svědka znovu dle § 164/4 TrŘ vyslechnout
 - pokud se nejedná o neodkladný a neopakovatelný úkon, policejní orgán jej na návrh obviněného buď provede znovu a obviněnému nebo obhájci umožní, aby se takového úkonu účastnil, nebo jej poučí o právu domáhat se osobního výslechu takového svědka v řízení před soudem

- případ, kdy úkon je objektivně neproveditelný, nebo
 - objektivní neproveditelnost úkonu

- úkon je nadbytečný
 - skutkový stav byl již dostatečně objasněn doposud provedenými důkazy

- porušení zásad postupu obhájce podle § 89/2 věty druhé TrŘ v podobě nepřipustného ovlivňování především osob, ve vztahu k nimž obhájce toto své oprávnění realizoval, může vyvolat nejrůznější důsledky
 - nepoužitelnost takto vyhledaného důkazu
 - nebezpečí uplatnění důvodu vazby podle § 67 písm. b) TrŘ proti obviněnému
 - předání obhájce ke kárnému postihu (§ 66/3 TrŘ) orgánu oprávněnému k podání kárné žaloby (srov. § 46/3, § 51/2 zákona o advokacii)
 - vyvození trestní odpovědnosti (např. § 175 TrZ - vydírání, § 177 TrZ - útisk nebo § 366 TrZ - nadřívání) i proti obhájci

- § 177/d TrŘ - státní zástupce v obžalobě musí uvést důkazy, o které se jeho tvrzení opírá a které navrhuje provést v hlavním líčení
- § 180/2 TrŘ - v řízení před soudem státní zástupce z vlastní iniciativy opatřuje důkazy pro objasnění skutečností z hlediska podané obžaloby
- § 218 TrŘ - vzhledem k závěrečným řečem rozhodne soud o doplnění dokazování
- § 221 TrŘ - o objasnění věci je třeba dalšího šetření, proto soud vrátí věc státnímu zástupci k došetření
- formální důkazní břemeno státního zástupce de lege ferenda

Zásada volného hodnocení důkazů - § 2/6 TrŘ

- OČTŘ hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení po pečlivém zvážení všech okolností a to nejprve jednotlivě a potom v celkovém souhrnu
 - je třeba posoudit jejich věrohodnost a pravdivost
- § 125 TrŘ - soud v odůvodnění rozsudku uvede, které skutečnosti vzal za prokázané o která skutková zjištění opřel své úvahy
 - § 200/2 TrŘ - rozsudek musí být vyhlášen vždy veřejně

Zásada ústnosti - § 2/11 TrŘ

- jednání před soudy je ústní, osoby se vyslychají
- soud rozhoduje na základě ústně provedených důkazů a ústních přednesů stran
- právo osoby, proti které se vede trestní řízení být slyšen a vyjádřit se ke všem skutečnostem
- „quod non est in foro, non est in mundo“ - „co není před soudem, není ve světě“
- § 314c TrŘ - samosoudce může rozhodnout bez projednávání („slyšení“) věci - trestní příkaz
 - zde platí „quod non est in actis, non est in mundo“ - „co není ve spisech, není ve světě“

- přečtení protokolů o dřívější výpovědi obžalovaného - § 207/2 TrŘ
 - jedná se v jeho nepřítomnosti - § 202/5 TrŘ
 - odepře vypovídat - § 33/1 TrŘ
 - podstatné rozpory - tzv. předeštění

- přečtení protokolů o předchozím výslechu svědka - § 211 TrŘ
 - osobní výslech osoby není nutný
 - osoba zemřela, stala se nezvěstnou, pro dlouhodobý pobyt v cizině nedosažitelnou
 - svědek odmítl vypovídat - § 100 TrŘ
 - svědek se v podstatných bodech odchyluje od své předchozí výpovědi - tzv. předeštění
 - místo výslechu znalce se čte jeho posudek

- se souhlasem státního zástupce a obžalovaného lze číst v hl. l. úřední záznamy o podání vysvětlení a o provedení dalších úkonů v přípravném řízení - § 211/6 TrŘ

Zásada bezprostřednosti - § 2/12 TrŘ

- „quod non est in foro, non est in mundo“ - „co není před soudem, není ve světě“ - soud smí přihlížet jen k těm důkazům, které byly přímo před ním provedeny
 - bezprostřednost souvisí s posouzením věrohodnosti důkazu
 - právo na neměnitelnost složení senátu
 - § 202/1 TrŘ - hl.l. se koná za stálé přítomnosti všech členů senátu
 - § 234/1 TrŘ - veřejné zasedání se koná za stálé přítomnosti všech členů senátu
 - § 242 TrŘ - neveřejné zasedání se koná za stálé přítomnosti všech členů senátu
 - § 197 TrŘ náhradní soudce - účastní se hlavního líčení kromě členů senátu
 - § 219/3 TrŘ - při odročení sdělí předseda senátu podstatný obsah předchozího líčení
- výjimkou ze zásady bezprostřednosti je trestní příkaz - § 314e TrŘ
 - nelze uložit nepodmíněný trest odnětí svobody atd.

Rozdělení důkazů

- 1. podle vztahu k obvinění na důkazy usvědčující a ospravedlňující
- úlohou OČTŘ je objasňovat, a to i bez návrhu stran, stejně pečlivě důkazy svědčící ve prospěch i neprospěch obviněného
 - některý důkaz může mít za určitých okolností povahu důkazu usvědčujícího a za jiných ospravedlňujícího
 - důkaz předložený za účelem usvědčení obviněného se může během procesu dokazování změnit v důkaz ospravedlňující nebo naopak
- obviněný nesmí být jakkoliv donucován, aby aktivně poskytl OČTŘ důkaz/důkazní prostředek, který ho usvědčuje
 - nemo tenetur se ipsum accusare; privilege against self-incrimination (nikdo není povinen sám sebe obviňovat) - každý má právo odepřít výpověď, jestliže by jí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě

- 2. podle vztahu pramene zpráv k dokazované skutečnosti na důkazy původní (bezprostřední) a odvozené (prostřeďečné/zprostřeďkované)
- původní důkaz - vychází z bezprostřeďního pramene
 - např. výpověď svědka o skutečnostech, které osobně viděl, nebo originál listiny
- odvozený důkaz - vychází z pramene prostřeďečného (zprostřeďkovaného)
 - např. výpověď svědka o skutečnostech, které sám nevnímal a reprodukuje jen to, co slyšel, nebo kopie listiny
 - odvozenost v sobě skrývá nebezpečí zkomolení skutečnosti, která je předmětem dokazování
 - důkazy odvozené nejsou méněcenné
 - na základě nich lze zjistit důkazy původní; např. vyslychaný svědek uvede, že informace má od osoby, která byla očitým svědkem určité události

- 3. podle vztahu důkazu k dokazované skutečnosti na důkazy přímé a nepřímé
- přímý důkaz - přímo potvrzuje nebo vyvrací skutečnost, která je předmětem dokazování
 - výpověď svědka, který uvádí, že viděl obviněného, jak vystřelil na poškozeného
- nepřímý důkaz - dokazuje sice skutečnost jinou, ale přesto takovou, ze které je možno usuzovat, zda se skutečnost, která je předmětem dokazování, stala, či nestala
 - nepřímý důkaz tedy objasňuje dokazovanou skutečnost pomocí jiné skutečnosti, která k ní má jen nepřímý vztah
 - výpověď, kdy svědek pouze uvádí, že tuto osobu viděl na místě, kde byl poškozený zastřelen, ale neviděl ji střílet
 - nepřímé důkazy musí tvořit soustavu, tj. řetěz složený ze vzájemně souvisejících článků, které jsou v souladu jak mezi sebou, tak i s dokazovanou skutečností

Předmět dokazování

- v trestním stíhání je v nezbytném rozsahu třeba dle § 89/1 TrŘ dokazovat zejména:
 - zda se stal skutek, v němž je spatřován trestný čin
 - zda tento skutek spáchal obviněný, případně z jakých pohnutek
 - podstatné okolnosti, mající vliv na posouzení povahy a závažnosti činu
 - podstatné okolnosti k posouzení osobních poměrů pachatele
 - podstatné okolnosti, umožňující stanovení následku, výše škody způsobené trestným činem a bezdůvodného obohacení
 - okolnosti, které vedly k trestné činnosti nebo umožnily její spáchání

- okolnosti důležité pro rozhodnutí OČTŘ ve věci samé, které jsou významné z hlediska hmotného práva
 - zda skutek byl, nebo nebyl spáchán, místo a čas jeho spáchání, způsob a okolnosti jeho spáchání a dále také okolnosti vztahující se k příčinné souvislosti, následku, formě zavinění
 - okolnosti, které nasvědčují nebo vyvracejí, že pachatelem výše uvedeného skutku je obviněný a je třeba zabývat se i tím, zda tento je trestně odpovědný
 - okolnosti vypovídající o povaze a závažnosti jeho jednání pro společnost
 - okolnosti vylučující protiprávnost nebo vylučující trestnost
 - okolnosti důležité pro uložení trestu (trestního opatření) a ochranného léčení

- okolnosti, které vedly k trestné činnosti nebo ji umožnily
 - jsou významné ve vztahu k rozhodování o tom, jaké opatření bude pachateli uloženo, ale je taktéž absolutně nezbytné ve vztahu k prevenci kriminality
 - předcházení a zamezování trestné činnosti patří mezi jeden z hlavních účelů trestního řízení

- okolnosti důležité pro postup v trestním řízení, které jsou významné z hlediska procesního práva
 - okolnosti odůvodňující vydání některého z mezitimních rozhodnutí; např. usnesení o přerušení trestního stíhání dle § 173 TrŘ
 - okolnosti týkající se např. zproštění povinnosti svědčit dle § 99 a § 100 TrŘ

- okolnosti důležité pro rozhodnutí o uplatnění nároku na náhradu škody nebo na vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem
 - je třeba dokazovat veškeré okolnosti týkající se tohoto uplatněného nároku na náhradu škody v trestním řízení, např.
 - to, zda nárok na náhradu škody byl uplatněn řádně a včas a zda jej poškozený nevzal zpět
 - zda škoda byla způsobena v příčinné souvislosti se skutkem, který je předmětem trestního řízení
 - zda důvod a výše škody, nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení byly řádně poškozeným doloženy
 - zda uplatněný nárok má podklad v příslušných hmotněprávních předpisech

Co není předmětem dokazování

- § 314d/2 TrŘ - při hlavním líčení ve zjednodušeném řízení nebudou dokazovány ty skutečnosti, které státní zástupce a obviněný označily za nesporné

- není třeba dokazovat skutečnosti obecně známé nebo známé soudu z jeho činnosti
 - § 121 OSŘ - není třeba dokazovat skutečnosti obecně známé nebo známé soudu z jeho činnosti, jakož i právní předpisy uveřejněné nebo oznámené ve Sbírce zákonů České republiky

- nedokazují se skutečnosti, které se podle ustálených pravidel považují za pravdivé, pokud o nich nevznikne pochybnost
 - např. v červenci kolem 20.00 hodiny je světlo

- skutečnosti, o nichž bylo rozhodnuto způsobem závazným pro OČTŘ
 - např. otázka osobního stavu - neplatnost manželství, rozvod, určení otcovství
- právní předpisy České republiky uveřejněné nebo oznámené ve Sbírce zákonů či Sbírce mezinárodních smluv - iura novit curia
 - u cizozemských norem je třeba čerpat ze zdroje, který zajišťuje autentické znění v rozhodné podobě

Rozsah dokazování

- určuje hranice dokazování, množství a kvalitu důkazů, jimiž má být prokázán okruh dokazovaných skutečností, který je vymezen právě předmětem dokazování
- požadavky na rozsah dokazování jsou ve všech stadiích trestního řízení v zásadě stejné
 - to neznámá, že by se v nich dokazování provádělo ve stejném rozsahu
 - rozsah dokazování bude vždy záviset na konkrétní trestní věci a v jednotlivých procesních stadiích se bude rozšiřovat či zužovat
- těžiště dokazování je v řízení před soudem = pomocná role přípravného řízení

Přípravné řízení

- rozsah dokazování je v něm rozdílný podle jednotlivých forem přípravného řízení
- minimum důkazů se provádí ve zkráceném přípravném řízení, širší je jejich rozsah ve standardním přípravném řízení a maximum se pak provádí v rozšířeném přípravném řízení
- kvalita provedení přípravného řízení do značné míry ovlivní průběh a úspěšnost dokazování v hlavním líčení a tím i jeho výsledek a nesporně tak ovlivňuje úspěšnost a celkovou efektivnost trestního řízení

Předběžné projednání obžaloby

- neprovádí se dokazování zaměřené na meritorní otázky

- pokud již dojde k dokazování, např. výslechem obviněného, svědka či znalce, děje se tak pouze proto, aby soud mohl učinit některé z rozhodnutí uvedených v § 188/1, 2 TrŘ, tj.
 - věc patří do příslušnosti jiného soudu
 - zastavení trestního stíhání
 - přípravné řízení nebylo provedeno podle zákona
 - ve věci nejsou v potřebném rozsahu objasněny všechny okolnosti

- nebo nařídít hlavní líčení

Hlavní líčení

- novela TrŘ provedená zákonem č. 265/2001 Sb. přesunula těžiště dokazování z předsoudního stadia do stadia soudního
 - přípravné řízení má pouze pomocnou roli
- v soudním stadiu, reprezentovaném hlavním líčením, se rozhoduje o stěžejní otázce trestního řízení, a to o vině a trestu (čl. 90 Ústavy a čl. 40 LZPS)
 - právě z uvedeného důvodu je dokazování nejvýznamnější fází hlavního líčení
- v hlavním líčení tak dokazování vrcholí, protože soud jej provádí za úzké součinnosti s procesními stranami a uplatňují se v něm všechny základní zásady trestního řízení týkající se právě dokazování

Odvolací řízení

- dokazování se zpravidla neprovádí, protože těžištěm dokazování je hlavní líčení prováděné před soudem prvního stupně
- novela TrŘ provedená zákonem č. 265/2001 Sb. posílila apelační prvky v rozhodování odvolacího soudu
 - dle § 259/3 TrŘ by měl odvolací soud sám ve věci rozhodnout rozsudkem, jestliže toto rozhodnutí může učinit na podkladě skutkového stavu, který byl v napadeném rozsudku správně zjištěn a popřípadě na základě důkazů provedených před odvolacím soudem doplněn nebo změněn
- v řízení o mimořádných opravných prostředcích se provádí dokazování jen zcela výjimečně a pouze proto, aby bylo možné o tomto opravném prostředku rozhodnout
 - § 265o/2, § 265r/7, § 276 a § 282/1, 2 TrŘ

Vykonávací řízení

- dokazování ve provádí ve velmi omezeném rozsahu a je úzce zaměřeno k opatření nezbytných podkladů pro rozhodnutí související s pravomocně skončeným trestním stíháním
 - odklad výkonu - výkon trestu by ohrozil život nebo zdraví, těhotná žena, matka novorozeného dítěte (do 1 roku po porodu) - § 322 TrŘ
 - přerušení výkonu - těžká nemoc - § 325 TrŘ
 - podmíněné propuštění po výkonu 1/3, 1/2 (u přečinu i dříve), 2/3, 20 (30) let (§ 88 TrZ)
 - upuštění od výkonu TOS - § 327 TrŘ
 - odsouzený bude předán na základě mezinárodního nebo evropského zatýkacího rozkazu nebo vyhoštěn
 - onemocněl nevyléčitelnou životu nebezpečnou nemocí (duševní nemocí)

Nepřípustné důkazy

- § 89/2 TrŘ - důkazem může být vše, co může přispět k objasnění věci
 - jako důkaz mohou být v trestním řízení použity pouze poznatky získané dokazováním
 - vyšetření na detektoru lži (R 8/1993)
 - oznámení o trestném činu učiněné dle § 158/1 TrŘ (R 46/1993)
 - úřední záznam orgánu činného v trestním řízení o skutečnostech zjištěných z evidence osob (R 52/1994)
 - vyjádření obviněného před znalci, kteří vyšetřovali jeho duševní stav (R 49/1968-I) nebo před policejním orgánem při prostudování vyšetřovacího spisu před skončením vyšetřování (R 25/1988-II)
 - poznatky opatřené použitím podpůrných operativně pátracích prostředků upravených v § 72 a násl. ZoP
- důkazy nepřípustné nejsou nezákonné - např. použití podpůrných operativně pátracích prostředků je dle § 72 a násl. ZoP dovoleno a oznámení o trestném činu je v § 158/1 TrŘ výslovně zmíněno

Zákonnost důkazu

- zda byl důkaz opatřen z pramene, který stanoví, popřípadě alespoň připouští zákon
- zda byl důkaz opatřen a proveden procesním subjektem k tomu zákonem oprávněným
- zda byl důkaz opatřen a proveden v tom procesním stadiu, v němž je příslušný procesní subjekt podle zákona oprávněn opatřovat a provádět důkazy v procesním smyslu, tj. takové důkazy, které mohou být podkladem pro rozhodnutí v trestním stíhání, zejména pro rozhodnutí soudu,
- zda byl důkaz opatřen a proveden způsobem, který stanoví, popřípadě připouští zákon

- zda opatřený a provedený důkaz se týká předmětu dokazování v daném procesu, tj. zda se týká skutku, o němž se řízení vede, popřípadě otázek, o nichž lze a je třeba dle zákona v souvislosti s tímto skutkem v řízení rozhodnout

- z hlediska stupně nezákonnosti lze podle teorie i praxe rozlišovat:
 - absolutní neúčinnost důkazu, která je důsledkem existence podstatné (závažné) vady, která je neodstranitelná

 - relativní neúčinnost důkazu, která je důsledkem existence podstatné (závažné) procesní vady, která je odstranitelná

■ podstatná vada řízení

- § 258 odst. 1 písm. a) TrŘ - důvodem ke zrušení napadeného rozsudku je v odvolacím řízení podstatná vada řízení
 - vada, kterou mohla být porušena ustanovení, jimiž se má zabezpečit objasnění věci nebo právo na obhajobu
- § 188 odst. 1 písm. e) TrŘ - závažná vada přípravného řízení umožňující v rámci předběžného projednání obžaloby vrátit věc státnímu zástupci k došetření
 - takové procesní pochybení, které samo o sobě, nebo ve spojení s jiným porušením procesních předpisů, vážným způsobem zpochybňuje zákonnost přípravného řízení a jeho výsledků
- obstarání důkazu při provádění nezákonného procesního úkonu
 - např. získání listiny nebo jiného věcného důkazu při nepovolené domovní prohlídce nebo opatření magnetofonových záznamů rozhovorů osob v rozporu se zákonem (R 33/1995)

- výslech obviněného v době, kdy nemá obhájce, ačkoliv jde o případ nutné obhajoby a výslech není úkonem, jehož provedení nelze odložit (R 25/1990-II, R 40/1994-I)
- získání výpovědi obviněného/svědka za použití kapciózních nebo sugestivních otázek (§ 92/3 a § 101/3 TrŘ)
- provádění výslechu obviněného za záměrně vytvořených okolností, které výrazně nepříznivě ovlivňují jeho psychický stav (R 25/1990-III)
- výslech svědka bez náležitého poučení o právu odepřít výpověď a o zákazu výslechu (R 9/1985, R 34/1980)
- výslech svědka provedený tím způsobem, že svědek pouze prohlásí po přečtení protokolu jiného svědka, že tato výpověď má být považována za jeho vlastní výpověď (R 52/1977-I) atd.

Absolutní neúčinnost důkazu

- důkaz byl dle § 89/3 TrŘ získán nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení
 - nezákonné donucení může mít jakoukoliv podobu a z povahy věci vyplývá, že půjde zejména o fyzické donucení (násilí), přičemž nezáleží na tom, zda je v něm spatřován trestný čin, či nikoliv
 - hrozba takového donucení představuje především psychické působení na vůli osoby
- § 89/3 TrŘ dopadá i na důkazy předložené procesními stranami, protože osobou, která je předložila; nemusí to tedy být jen OČTŘ

Teorie plodů otráveného stromu - fruit of the poisonous tree doctrine

- hledání odpovědi na otázku, zda plody z otráveného stromu jsou vždy otrávené nebo zda otrávený strom může rodit plody zdravé
 - jestliže byl obviněný násilím donucen k výpovědi a na základě jeho údajů byly nalezeny nebo opatřeny věcné či jiné důkazy, výpověď je sice neúčinná, ale tyto další důkazy, pokud byly jinak opatřeny a provedeny zákonným způsobem, účinné jsou
 - nezákonnost prvních usnesení se z povahy věci přenáší i na usnesení druhá stejně, jako se jed z otráveného stromu přenáší na jeho plody
 - nález ÚS ze dne 27. 3. 2003, sp. zn. IV. ÚS 757/2000, publikovaný ve Sbírce nálezů a rozhodnutí N 43/29 SbNU 401

- rozhodnutí NS ČR ze dne 3. 5. 2007, sp. zn. 5 Tdo 459/2007
 - s ohledem na ustanovení § 89 odst. 2 TrŘ nelze a priori vyloučit možnost, aby byl k důkazu použit i zvukový záznam, který byl pořízen soukromou osobou bez souhlasu osob, jejichž hlas je takto zaznamenán
 - přípustnost takového důkazu je však nezbytné vždy posuzovat též s ohledem na respektování práva na soukromí zakotveného v čl. 8 EÚLP a práva na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí ve smyslu čl. 7 odst. 1 a čl. 10 odst. 2 LZPS

- rozhodnutí NS ČR ze dne 3. 6. 2009, sp. zn. 5 Tdo 593/2009
 - jestliže vlastník používal kamerový systém za účelem zjištění identity osoby poškozující jeho majetek, lze tento použít v trestním řízení jako důkaz, jelikož nepředstavuje nepřípustný zásah do soukromí, byť instalace a provoz zařízení nebyly oznámeny Úřadu pro ochranu osobních údajů

Relativní neúčinnost důkazu

- jsou v praxi poměrně vzácné a obecně se týkají důkazů, které lze provést se souhlasem určité osoby nebo orgánu
- nedostatek souhlasu lze zhojit jeho udělením, např.
 - státní zástupce dodatečně udělí policejnímu orgánu souhlas s provedením osobní prohlídky
 - svědek vyslechnutý i přes zákaz výslechu bude dodatečně povinnosti mlčenlivosti zproštěn a výslovně prohlásí, že i za těchto okolností na své původní výpovědi trvá
 - pokud se takto nevyjádří, bude třeba jeho výslech provést znovu
- odstranitelné jsou i formální vady, jako např. nepodepsání každé stránky protokolu obviněným nebo svědkem dle § 56 odst. 1 TrŘ

Děkuji za pozornost

Dotazy ... ???

doc. JUDr. Marek Fryšták, Ph.D.

Katedra trestního práva

Právnická fakulta Masarykovy univerzity

Veveří 70, 611 80 Brno

Tel. + 420 549 493 870, Fax. + 420 541 213 162

E-mail: Marek.Frystak@law.muni.cz